

POMOC SPOŁECZNA w 2015 roku

Część raportu:

Województwo Małopolskie 2016

Kraków 2016

Spis treści

I	Wskaźniki ubóstwa dla regionu.....	3
II	Beneficjenci pomocy społecznej	4
III	Zasoby pomocy społecznej.....	10
I.1	Infrastruktura wsparcia mieszkańców.....	10
I.2	Kadra pomocy społecznej.....	22
I.3	Wydatki na pomoc społeczną.....	25

POMOC SPOŁECZNA

Iwona Banasiewicz¹

- Wartości wszystkich trzech wskaźników zagrożenia ubóstwem: minimum egzystencji, relatywnej granicy ubóstwa oraz ustawowej granicy ubóstwa dla Małopolski w 2015 r. wzrosły w porównaniu z 2014 r. Jednocześnie po raz pierwszy od 2005 r. były one mniej korzystne niż średnia krajowa.
- W Małopolsce w 2015 r. świadczeniami pomocy społecznej objęto 6,5% ludności regionu (ponad 77 tysięcy rodzin, a tym samym prawie 218 tysięcy osób w tych rodzinach). Wskaźnik ten w regionie jest niższy o 1% od średniej dla kraju, co daje województwu małopolskiemu IV miejsce w porównaniu do innych regionów (po województwach: śląskim, dolnośląskim i opolskim, posiadających najniższy udział klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń w ludności województw w Polsce). W ostatnich latach wskaźnik ten stale się obniża, mimo iż w lipcu 2015 r. były podwyższone kryteria dochodowe uprawniające do korzystania ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej i w konsekwencji wzrósł odsetek osób żyjących poniżej ustawowej granicy ubóstwa.
- W 2015 r. wydatki ponoszone na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej w gminach w 2015 r. wyniosły łącznie prawie 1,44 mld zł. Z kolei na tak zdefiniowane wydatki samorządy powiatowe w Małopolsce przeznaczyły w 2015 r. łączną kwotę prawie 290,2 mln zł.

¹ Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie

I Wskaźniki ubóstwa dla regionu

Analiza trzech wskaźników dotyczących ubóstwa dla Małopolski wskazuje na ich wzrost (pomiędzy 2014 a 2015 r.). Największy wzrost dotyczył odsetka osób w gospodarstwach domowych żyjących poniżej ustawowej granicy ubóstwa – zwiększył się on o 2,2 p. p. i wyniósł w 2015 r. 14,3% (w Polce – 12,2%). Nieco mniej (o 1,8 p. p.) wzrósł wskaźnik stopy ubóstwa mierzonej odsetkiem osób żyjących poniżej minimum egzystencji i wyniósł 8,4% (w Polce – 6,5%). Natomiast wskaźnik dotyczący odsetka osób żyjących poniżej relatywnej granicy ubóstwa w 2015 r. był na poziomie 18,4% (w Polce – 15,5%), co oznacza wzrost o 1,5 p. p. w stosunku do poprzedniego roku.

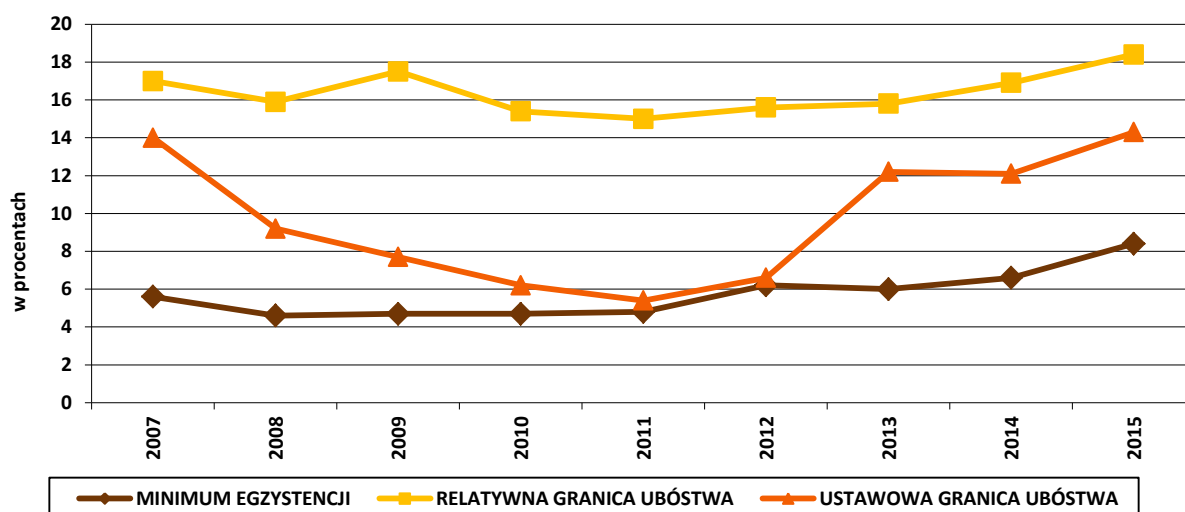
Jednocześnie w 2015 r. po raz pierwszy od 2005 r. Małopolskę charakteryzowały wartości trzech wskaźników zagrożenia ubóstwem mniej korzystne niż średnia krajowa.

W Polsce od lat dziewięćdziesiątych GUS publikuje dane dotyczące zasięgu ubóstwa ekonomicznego Polaków. Są one szacowane przy zastosowaniu różnych mierników, których podstawę stanowią wyniki badania budżetów gospodarstw domowych. Przy obliczaniu zasięgu ubóstwa GUS podaje następujące granice:

- poziom minimum egzystencji, który uwzględnia jedynie potrzeby uznane w danych warunkach za podstawowe i których niezaspokojenie może powodować biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka. W skład koszyka minimum egzystencji wchodzi potrzeby mieszkaniowe i artykuły żywnościowe. Łączny koszt nabycia (zużycia) tych dóbr określa wartość koszyka, która stanowi granicę ubóstwa skrajnego;
- procent osób w gospodarstwach domowych, w których wydatki wyniosły mniej niż 50% średnich wydatków ogółu gospodarstw domowych. Pokazuje gospodarstwa domowe, w których poziom konsumpcji jest niższy niż większości mieszkańców i odbiega znacząco od poziomu przeciętnego (relatywna granica ubóstwa);
- próg interwencji socjalnej, czyli kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego z systemu pomocy społecznej (ustawowa granica ubóstwa).

Stopa ubóstwa to odsetek osób w gospodarstwach domowych, w których poziom wydatków był niższy od granicy ubóstwa.

Wykres 1: Odsetek mieszkańców Małopolski żyjących poniżej minimum egzystencji, relatywnej granicy ubóstwa oraz ustawowej granicy ubóstwa w latach 2007 – 2015

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego (www.stat.gov.pl).

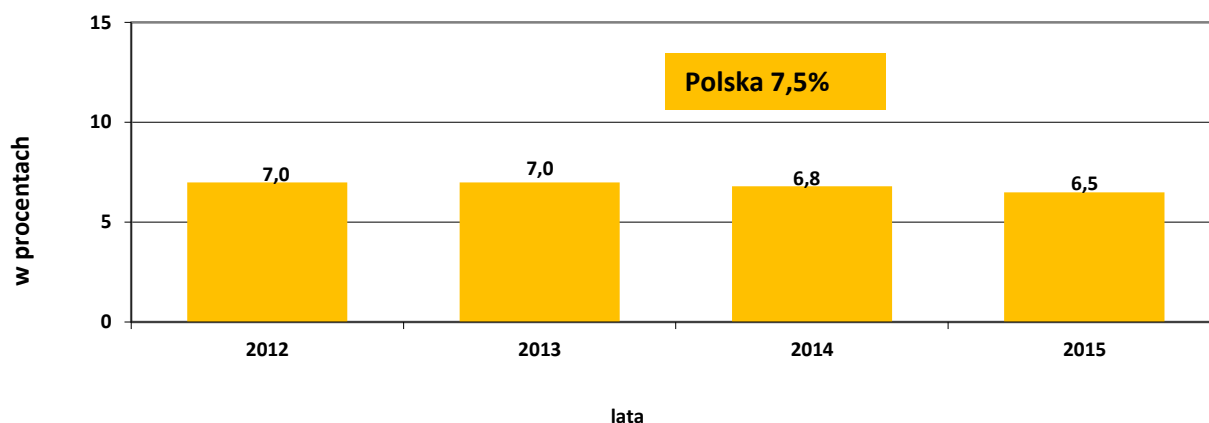
Ogólnie na przestrzeni lat 2007 – 2015 odsetek osób żyjących poniżej minimum egzystencji, po spadku w 2008 r., pozostawał na podobnym poziomie do 2011 r., od kiedy obserwuje się jego wzrost. Również stopa ubóstwa relatywnego stale rośnie od 2012 r. Natomiast skala ubóstwa ustawowego ulegała wahaniom, związanym z podwyższaniem kryterium dochodowego uprawniającego do korzystania ze świadczeń pieniężnych pomocy społecznej (w październiku 2012 r. i lipcu 2015 r.) i w 2015 r. znów wzrosła (podobnie jak w 2013 r.).

II Beneficjenci pomocy społecznej

W Małopolsce świadczeniami pomocy społecznej² w 2015 r. objęto ponad 77 tysięcy rodzin, a tym samym prawie 218 tysięcy osób w tych rodzinach, co stanowi 6,5% ludności regionu³. W Polsce natomiast tego rodzaju pomocą społeczną objęto – prawie 2,9 miliona osób, co stanowi 7,5% ludności kraju (spadek o 0,5 p. p. w stosunku do poprzedniego roku)⁴. Omawiany wskaźnik w regionie jest niższy o 1% od średniej dla kraju, co daje województwu małopolskiemu IV miejsce w porównaniu do innych regionów (po województwach: śląskim, dolnośląskim i opolskim, posiadających najniższy udział klientów pomocy społecznej korzystających ze świadczeń w ludności województw w Polsce).

W ostatnich latach wskaźnik ten stale się obniża, mimo iż w lipcu 2015 r. (a wcześniej w październiku 2012 r.) zostały podwyższone kryteria dochodowe uprawniające do korzystania ze świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej i w konsekwencji wzrósł odsetek osób żyjących poniżej ustawowej granicy ubóstwa. Z drugiej strony należy pamiętać, iż od 2012 r. funkcjonuje ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która obejmuje część zadań realizowanych do 2011 r. w oparciu o ustawę o pomocy społecznej.

Wykres 2: Udział korzystających z pomocy społecznej w ogólnej ludności Małopolski w latach 2012 – 2015

Odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie mieszkańców Małopolski (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną - świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania).

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2015 r. Dane dotyczące Polski pochodzą ze Sprawozdania MPIPS-03, a dla Małopolski pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie. Dane dot. ludności - Urząd Statystyczny w Krakowie.

Średnia dla województwa dotycząca odsetka mieszkańców korzystających ze świadczeń pomocy społecznej nie odzwierciedla sytuacji w poszczególnych powiatach i gminach Małopolski, gdyż pomiędzy wartościami charakteryzującymi poszczególne jej części istnieją znaczne różnice. Pomiedzy powiatami, które charakteryzuje najmniej i najbardziej korzystny wskaźnik różnica wynosi aż 9,4 p. p. Najkorzystniejsza sytuacja pod tym względem miała miejsce w Krakowie (3,5% ogółu mieszkańców) oraz powiecie krakowskim (4,2%), wielickim (4,4%), oświęcimskim (4,6%) i olkuskim (4,8%).

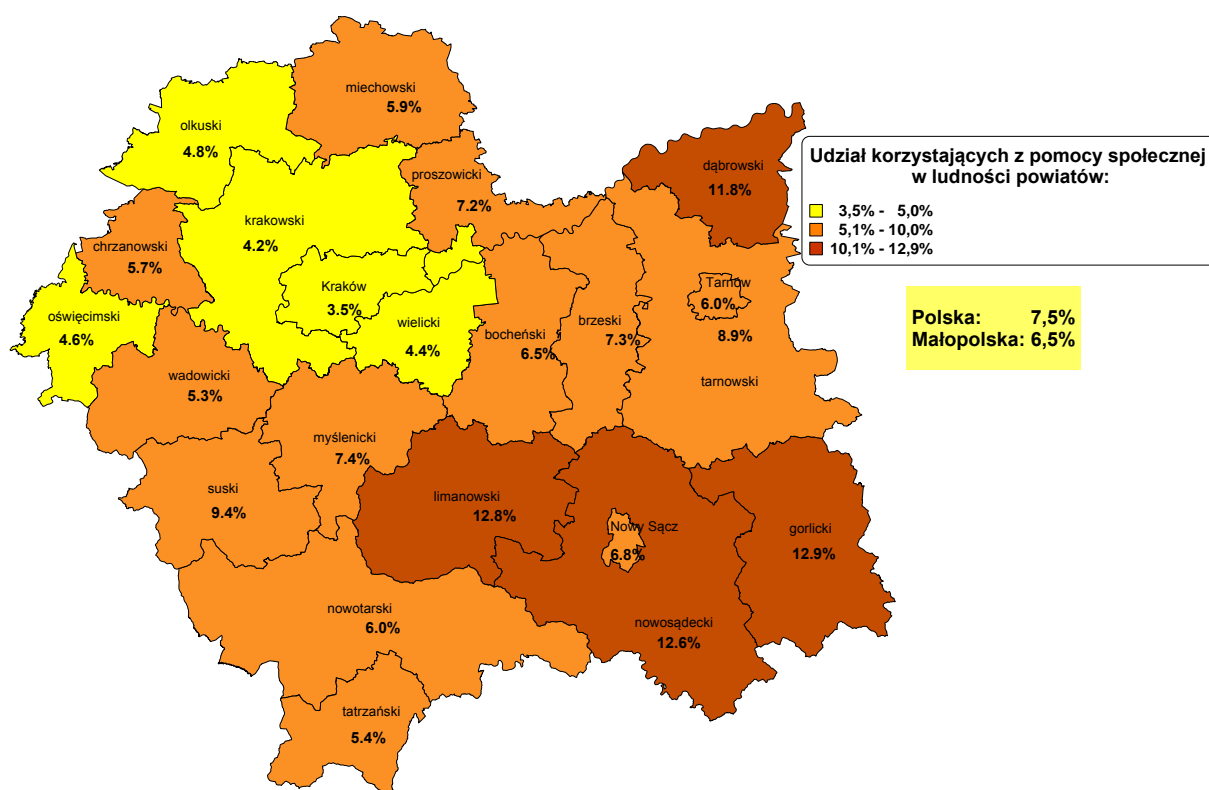
² Analiza dotyczy liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców, które w 2015 roku otrzymały pomoc w formie świadczeń pomocy społecznej bez względu na rodzaj, formę, liczbę świadczeń i źródło finansowania.

³ Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie. Dane dot. ludności - Urząd Statystyczny w Krakowie.

⁴ Analiza oparta na podstawie sprawozdania: „MPIPS-03. Sprawozdanie półroczne i roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej - pieniężnych, w naturze i usługach” (MPIPS-03).

Natomiast najmniej korzystnymi wskaźnikami charakteryzowały się powiaty: gorlicki (12,9%), limanowski (12,8%), nowosądecki (12,6%) i dąbrowski (11,8%). Należy dodać, iż w większości powiatów odsetek mieszkańców korzystających z pomocy społecznej obniżył się w stosunku do roku poprzedniego (poza powiatem dąbrowskim i tatrzańskim, gdzie odsetek się zwiększył o 0,2 p. p. oraz Krakowem i powiatem olkuskim, dla których wskaźnik pozostał bez zmian).⁵

Mapa 1: Udział osób w rodzinach świadczeniobiorców pomocy społecznej w liczbie ludności w Małopolsce w 2015 r.

Odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie ludności danego powiatu (rzeczywista liczba osób i rodzin objętych pomocą społeczną, świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych bez względu na rodzaj, formę, liczbę oraz źródło finansowania).

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2015 r. Dane dotyczące Polski pochodzą ze Sprawozdania MPIPS-03, a dla Małopolski pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie. Dane dot. ludności - Urząd Statystyczny w Krakowie.

Jak wynika ze sprawozdania MPIPS-03 rodziny 3+ stanowią w Małopolsce ponad jedną trzecią ogółu rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną. W 2015 roku ze wsparcia w ramach systemu pomocy społecznej skorzystało prawie 37,6 tys. rodzin z dziećmi, w tym prawie 14,6 tys. rodzin 3+. W rodzinach z dziećmi objętych wsparciem było prawie 169,3 tysięcy osób, a w rodzinach z trojgiem lub więcej dzieci – prawie 84,7 tysięcy osób, w tym przynajmniej 53,3 tys. dzieci. Najwięcej rodzin 3+ w systemie pomocy społecznej to rodziny z trójką dzieci (ponad 8,6 tys.), najmniej – z siedmiorgiem i więcej (405 rodzin). Wśród rodzin 3+ korzystających z systemu pomocy społecznej 15,6% (2,3 tys.) stanowiły rodziny niepełne, czyli samotne matki lub ojcowie wychowujący dzieci.

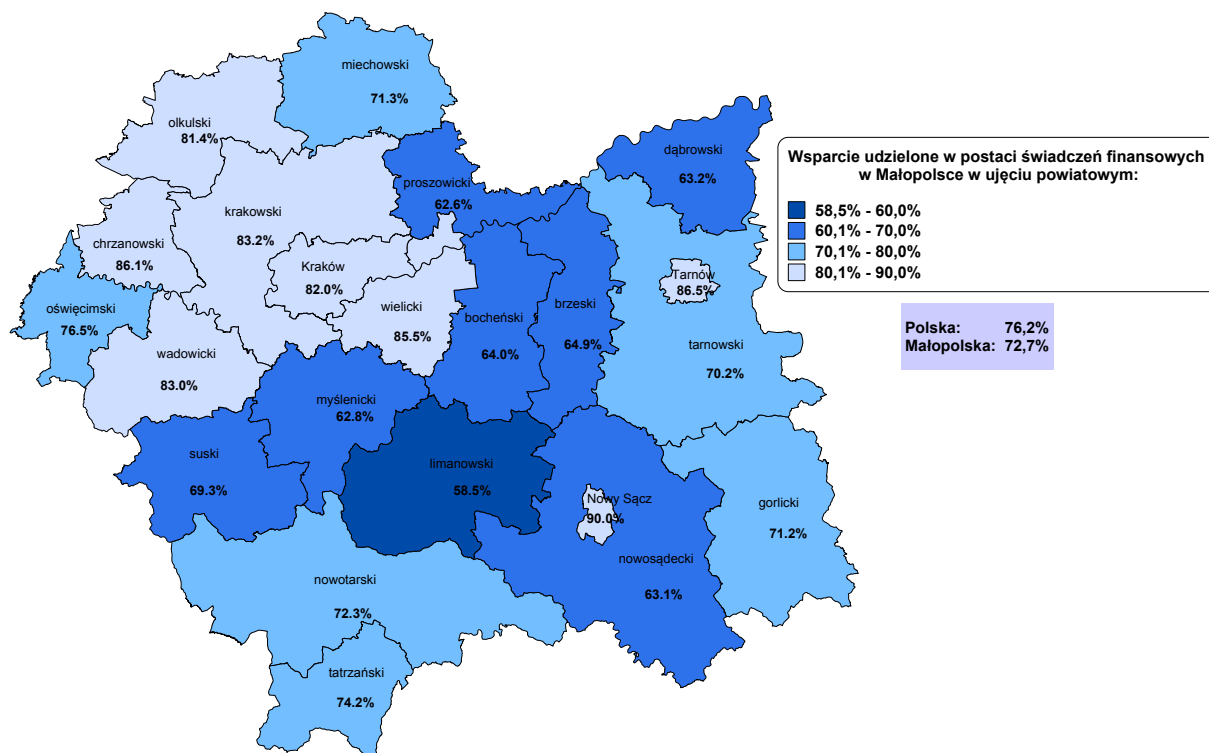
Powiatami o najwyższym udziale rodzin 3+ objętych pomocą społeczną w ogólnej liczbie rodzin z dziećmi objętych pomocą były: nowotarski (52,3%), suski (52,0%), myślenicki (49,8%) i tarnowski

⁵ Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie. Dane dot. ludności - Urząd Statystyczny w Krakowie.

(49,0%). Z kolei najniższy udział rodzin 3+ objętych pomocą w liczbie wszystkich rodzin z dziećmi objętych pomocą charakteryzują się miasta na prawach powiatu: Kraków (19,6%) i Tarnów (25,3%) oraz powiat chrzanowski (23,3%)⁶.

Analizując strukturę korzystających ze świadczeń można zauważyć, iż świadczenia pieniężne w 2015 r. dotyczyły średnio 72,7% osób objętych pomocą społeczną. Tylko nieco rzadziej przyznawane były świadczenia niepieniężne – przeciętnie niewiele ponad 65,0% osób objętych pomocą społeczną było ich beneficjentami. Średnia dla Małopolski nie odzwierciedla jednak sytuacji w poszczególnych powiatach. Największy odsetek ludności korzystającej z pomocy społecznej był objęty świadczeniami pieniężnymi w Nowym Sączu (90,0%), najniższy zaś w powiecie limanowskim (58,5%). Z kolei klientów wsparcia w postaci świadczeń pozafinansowych najwięcej było w powiecie dąbrowskim (77,9%), a najmniej – w powiecie oświęcimskim (46,0%). Należy dodać, iż od ubiegłego roku tendencje nie zmieniły się⁷.

Mapa 2: Odsetek osób, którym przyznano świadczenia pieniężne w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej w Małopolsce w 2015 r.

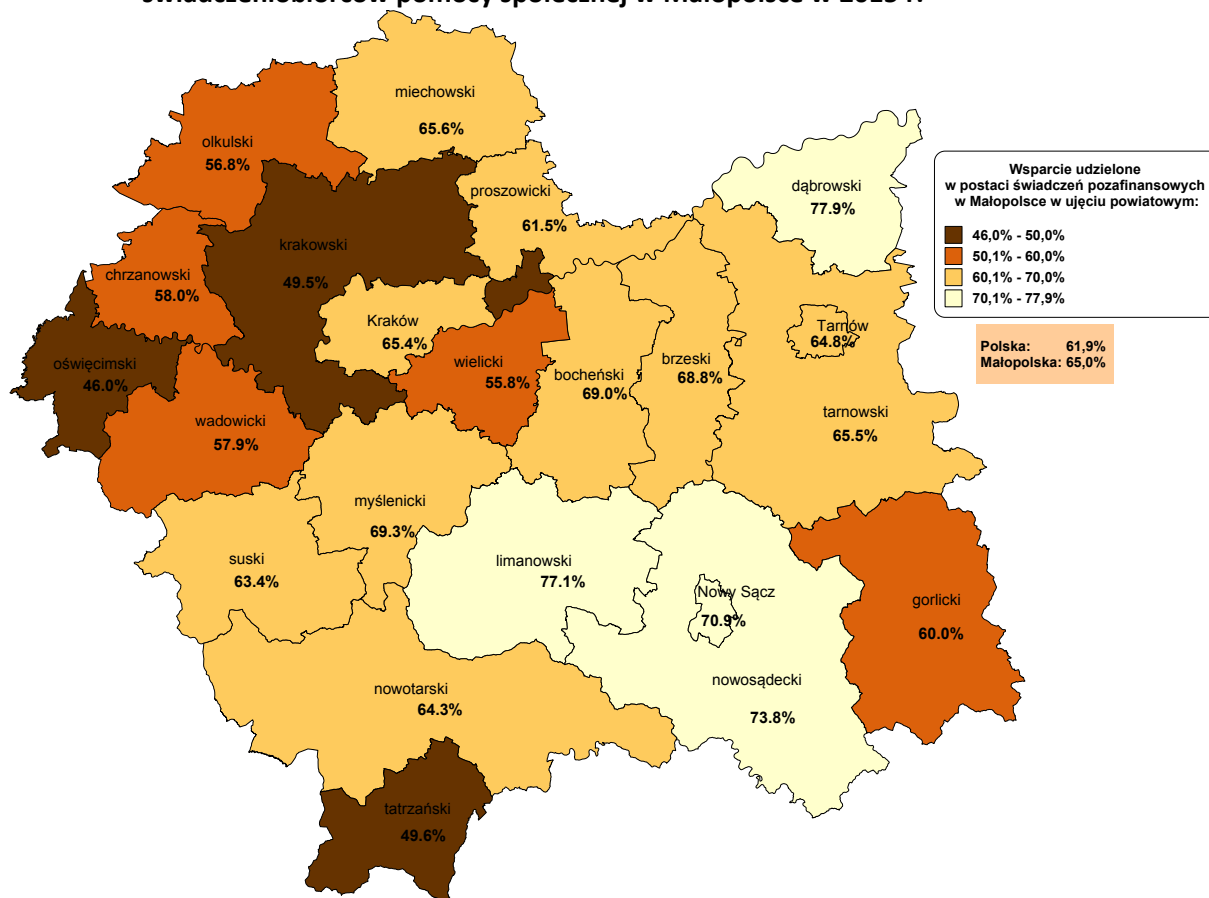

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych na podstawie danych za 2015 r. Dane dotyczące Polski pochodzą ze Sprawozdania MPiPS-03, a dla Małopolski pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie; Urzędu Statystycznego w Krakowie.

⁶ Analiza oparta o sprawozdanie MPiPS-03. Dane dot. Ludności - Urząd Statystyczny w Krakowie.

⁷ Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.

Mapa 3: Odsetek osób, którym przyznano świadczenia niepieniężne w ogólnej liczbie świadczeniobiorców pomocy społecznej w Małopolsce w 2015 r.

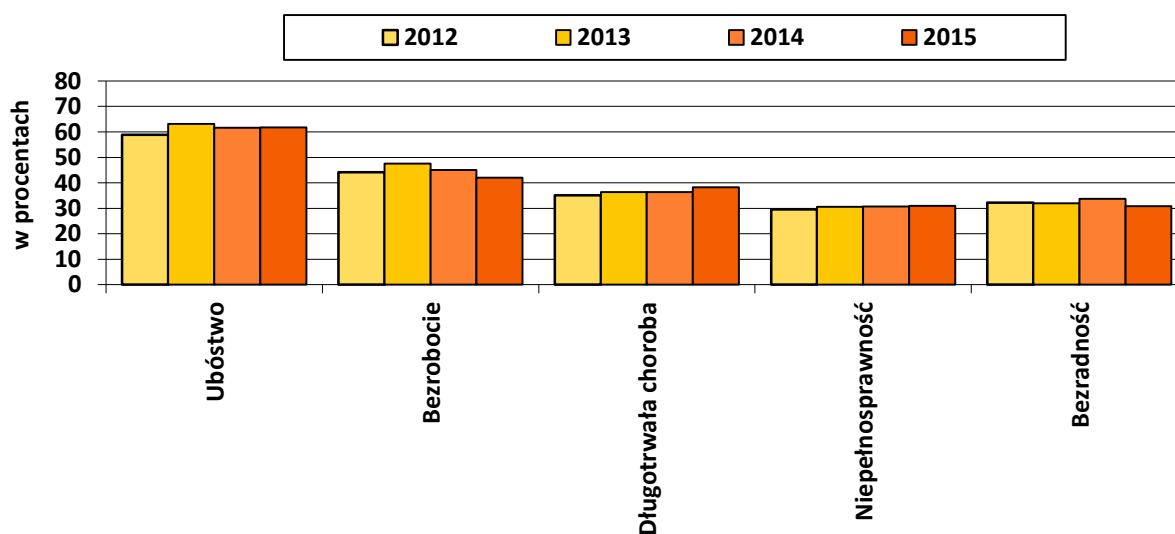

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2015 r. Dane dotyczące Polski pochodzą ze Sprawozdania MPIPS-03, a dla Małopolski pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Z 15 wymienionych w art. 7 *Ustawy o pomocy społecznej* przesłanek, które mogą być podstawą udzielenia pomocy społecznej w Małopolsce od lat najczęstszą jest ubóstwo. W 2015 r. problem ten dotykał niemal 61,8% klientów pomocy społecznej. Oprócz ubóstwa można wyróżnić inne problemy, które w ciągu ostatnich lat są dominujące w naszym regionie: bezrobocie (42,0% ogółu klientów pomocy społecznej), długotrwała choroba (38,2%), bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (23,2% ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej i 30,8% osób w tych rodzinach) oraz niepełnosprawność (31,0%). Pozostałe przyczyny przyznawania pomocy występują znacznie rzadziej lub w ogóle.

Analizując powody udzielania pomocy społecznej w ciągu ostatnich lat można zauważyć pewne ogólne tendencje. Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo i bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych pozostają na zbliżonym poziomie (pomimo nieznacznych zmian pomiędzy latami). Obserwowany jest niewielki wzrost odsetka klientów pomocy społecznej, którzy otrzymują wsparcie z tytułu niepełnosprawności i długotrwałej choroby. Natomiast nastąpił znaczny spadek odsetka klientów pomocy społecznej, którzy otrzymują wsparcie z powodu bezrobocia (5,6 p. p. pomiędzy 2013 i 2015 r.).

Wykres 3: Główne przyczyny korzystania z pomocy społecznej w Małopolsce w latach 2012 – 2015

Odsetek klientów pomocy społecznej korzystających z wsparcia z danej przyczyny w ogólnej liczbie klientów (l. osób w rodzinach świadczeniobiorców). Podane wartości nie sumują się do 100%, ponieważ sytuację wielu osób charakteryzuje występowanie kilku problemów jednocześnie.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2015 r. Dane dotyczące Polski pochodzą ze Sprawozdania MPIPS-03, a dla Małopolski pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

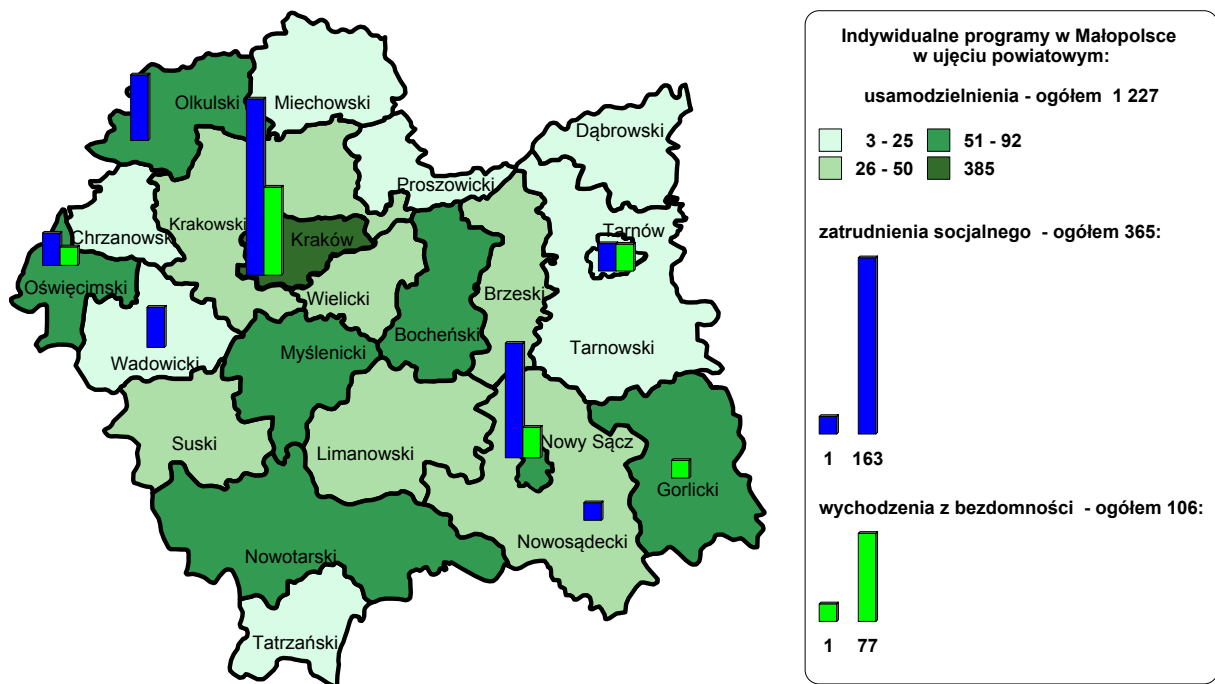
Jednym z podstawowych narzędzi pracownika socjalnego w pracy z klientem pomocy społecznej jest kontrakt socjalny. W 2015 r. małopolskie ośrodki pomocy społecznej zawarły z klientami 5 659 kontraktów socjalnych (o 3 609 mniej niż przed rokiem), a powiatowe centra pomocy rodzinie – 34 kontrakty (o 167 mniej niż w roku ubiegłym), które objęły łącznie 5 842 osoby (2,7% świadczeniobiorców). Należy dodać, iż wśród kontraktów zawartych w OPS 981 to umowy zawarte w ramach klubów integracji społecznej (o 455 więcej niż w 2014 r.). Były one zawarte w 6 powiatach: chrzanowskim (gmina Libiąż), krakowskim (gmina Zielonki), myślenickim (gmina Sułkowice), oświęcimskim (gminy: Brzeszcze i Kęty), proszowickim (gmina Proszowice), suskim (gmina Bystra-Sidzina) oraz w Krakowie.

Odmianą kontraktu socjalnego są indywidualne programy pracy z klientem. W Małopolsce w 2015 r.⁸:

- indywidualnym programem usamodzielnienia wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych, rodzin zastępczych itp. jednostki pomocy społecznej w powiatach i miastach na prawach powiatu objęły łącznie 1 227 osób (o 477 mniej niż w 2014 r.). Pracę z usamodzielniającą się młodzieżą w oparciu o takie narzędzie najczęściej stosowano w Krakowie (385 programów). Przeciętnie jedna jednostka realizująca zadania powiatowe (PCPR lub MOPS) prowadziła w 2015 r. ponad 56 takich programów;
- indywidualne programy zatrudnienia socjalnego realizowano z 365 osobami. Były one wdrażane we wszystkich trzech miastach na prawach powiatu oraz w 6 gminach;
- wsparcie poprzez realizację indywidualnego programu wychodzenia z bezdomności otrzymało 106 klientów w 3 ośrodkach pomocy społecznej oraz w trzech miastach na prawach powiatu.

⁸ Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie.

Mapa 4: Liczba indywidualnych programów w Małopolsce w 2015 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2015 r. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

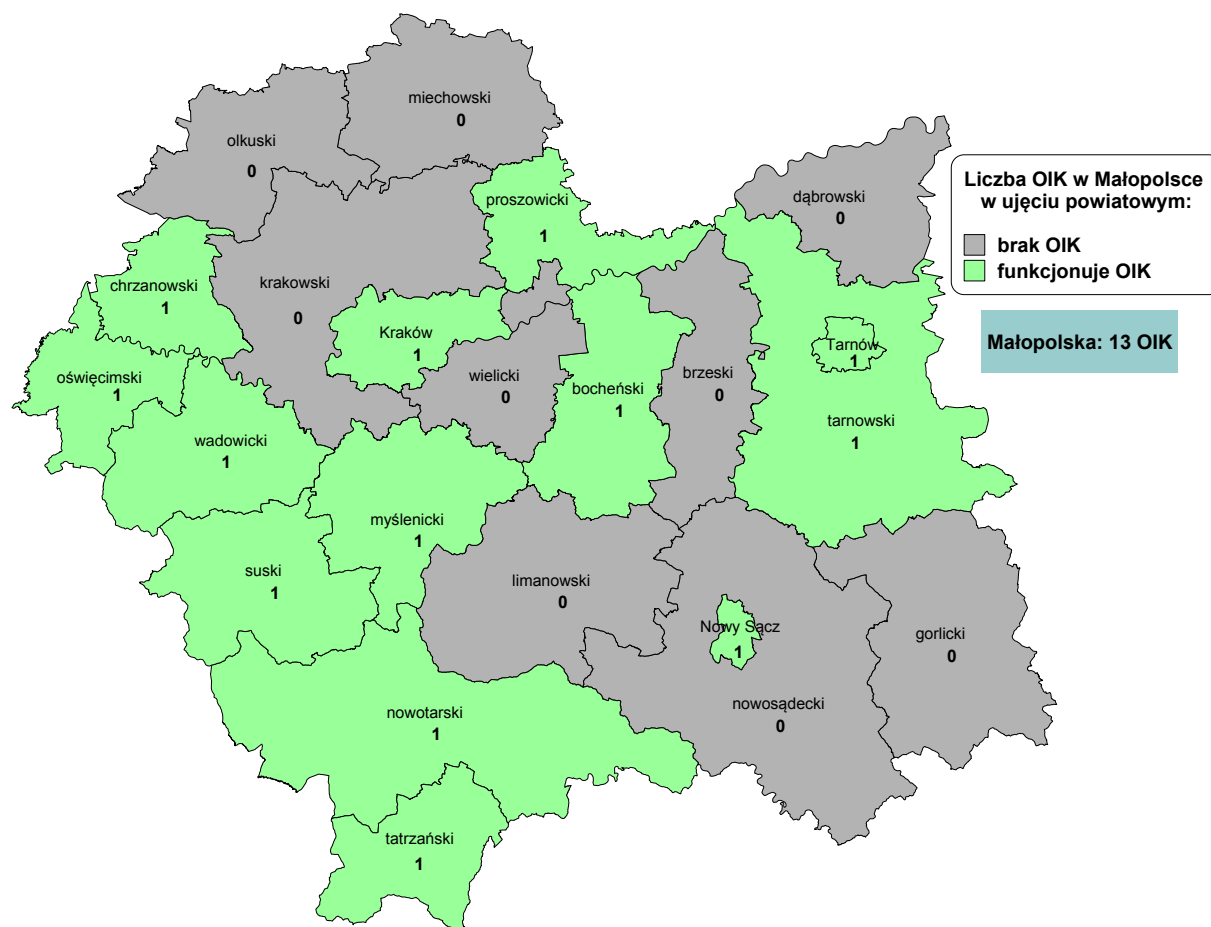
III Zasoby pomocy społecznej

I.1 Infrastruktura wsparcia mieszkańców

Dla zapewnienia mieszkańcom o określonych problemach i potrzebach kompleksowego wsparcia gminy i powiaty Małopolski podejmują szereg działań oraz organizują infrastrukturę socjalną w ramach systemu pomocy społecznej (jednostki specjalistycznego poradnictwa, ośrodki interwencji kryzysowej, mieszkania chronione, środowiskowe domy samopomocy, dzienne domy pomocy, domy pomocy społecznej, rodzinne domy pomocy i placówki zapewniające miejsca noclegowe), a także jego otoczenia, do którego można zaliczyć zarówno rodzinną jak i instytucjonalną pieczę zastępczą, będąca do 2012 r. w systemie pomocy społecznej (rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo – wychowawcze, placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży), jak i inne jednostki tworzone na mocy odrębnych przepisów, m.in. zakłady aktywności zawodowej, warsztaty terapii zajęciowej, spółdzielnie socjalne, centra i kluby integracji społecznej.

Mieszkańcom w trudnej sytuacji gminy i powiaty udzielają wsparcia m. in. poprzez interwencję kryzysową i poradnictwo specjalistyczne. Zgodnie ze zgromadzonymi w sprawozdaniu OZPS danymi w województwie małopolskim w 2015 roku funkcjonowało 13 ośrodków interwencji kryzysowej w 10 powiatach i 3 miastach na prawach powiatu. Jednostki te dysponowały łącznie 97 miejscami pobytu, a z ich pomocy skorzystało w ciągu 2015 roku 9 743 osoby (w tym 4 196 osób w Krakowie, 2 334 – w Nowym Sączu i 868 osób w Tarnowie).

Mapa 5: Ośrodki interwencji kryzysowej w Małopolsce w 2015 r.

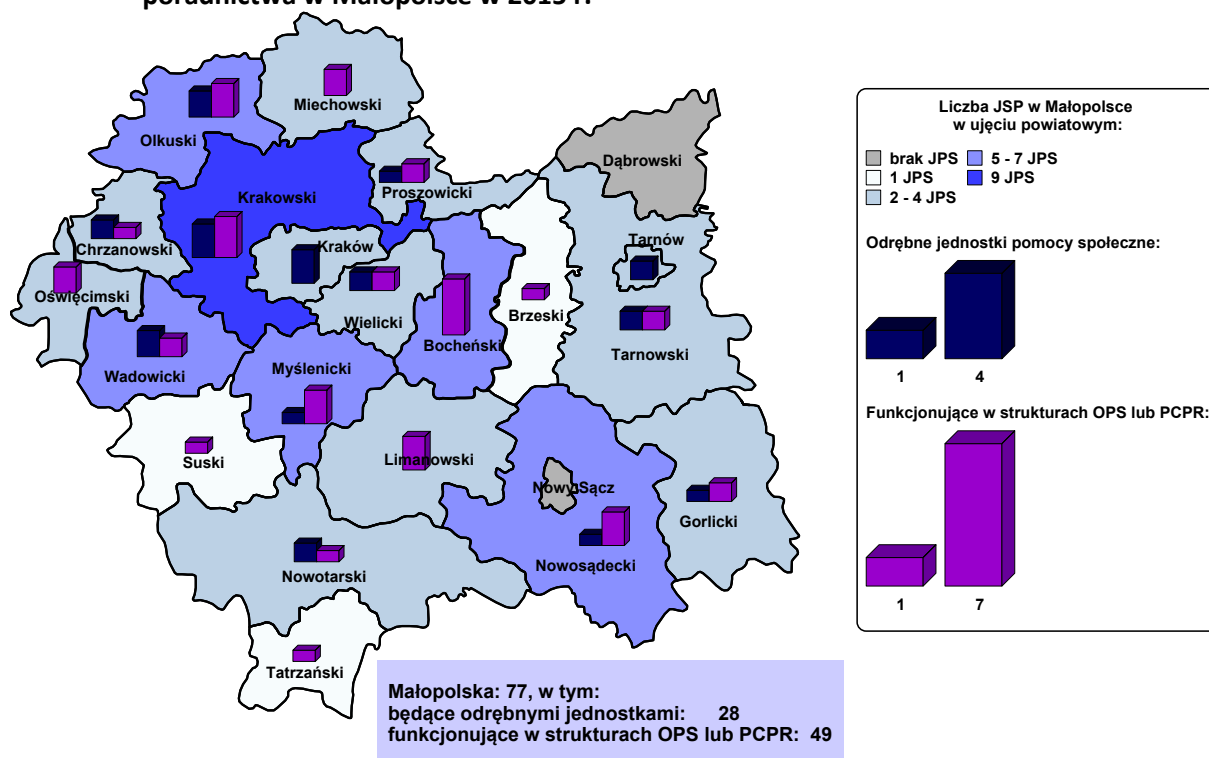

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2015 r. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Jednocześnie w Małopolsce w 2015 r. funkcjonowało (zgodnie z danymi pochodzącymi ze sprawozdania OZPS) 28 jednostek specjalistycznego poradnictwa, finansowanych przez gminy (24 JSP), bądź powiaty (4 JSP). Tego rodzaju jednostki zlokalizowane były na terenie 13 z 22 małopolskich powiatów. Łącznie w regionie skorzystało ze wsparcia takich placówek 9 241 osób.

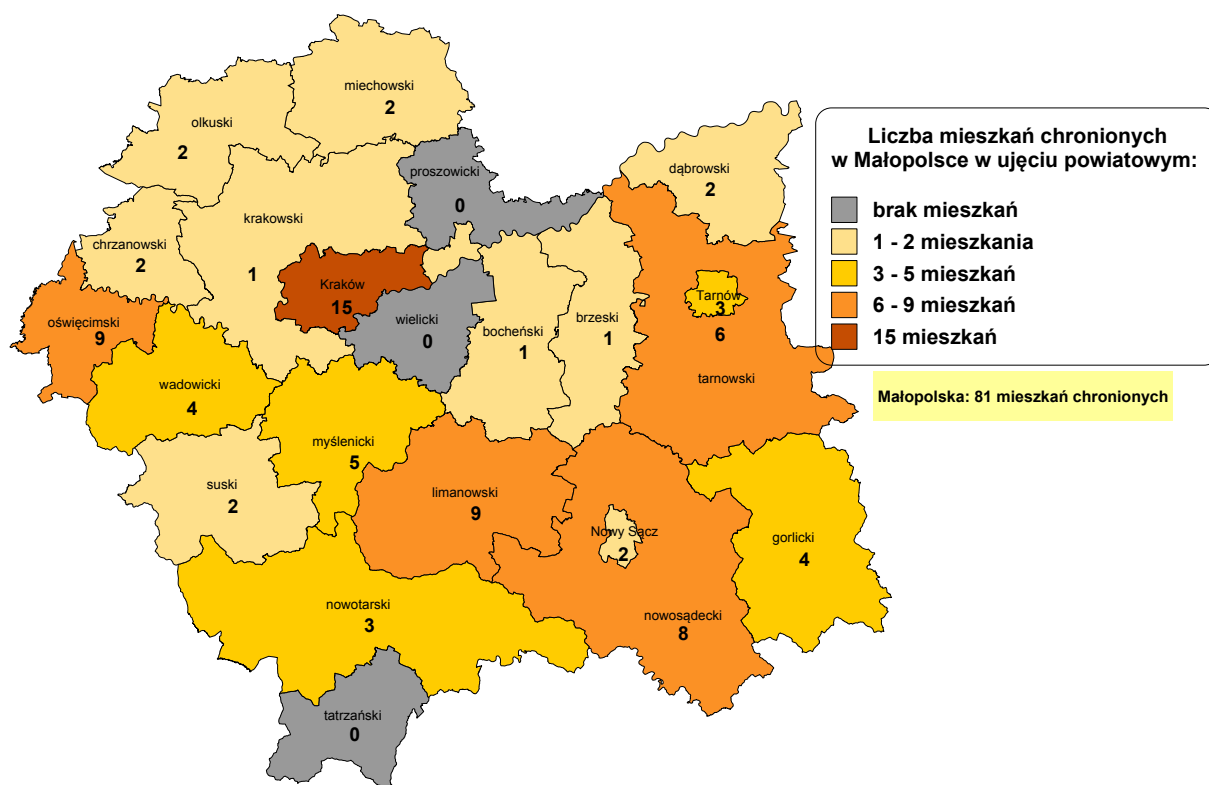
W Małopolsce funkcjonują też innego rodzaju placówki specjalistycznego poradnictwa (jak wykazano w sprawozdaniu OZPS). W sumie funkcjonowało ich w strukturach podstawowych jednostek organizacyjnych pomocy społecznej 49 na terenie 18 z 22 powiatów (o 8 mniej niż w roku poprzednim). Pośród nich najczęściej opisywano je jako: punkty informacyjne, konsultacyjne oraz udzielające wsparcia dla ofiar przemocy domowej oraz punkty konsultacyjne dla osób uzależnionych oraz współuzależnionych od alkoholu lub narkotyków, czy też bardziej ogólnie jako punkt wsparcia i informacji. Spośród 49 takich form wsparcia mieszkańców 43 było prowadzonych przez gminy, a 6 przez powiaty.

Mapa 6: Jednostki specjalistycznego poradnictwa oraz innego rodzaju placówki specjalistycznego poradnictwa w Małopolsce w 2015 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2015 r. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Mapa 7: Mieszkania chronione w Małopolsce w 2015 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2015 r. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Formą wsparcia w obszarze zapewnienia odpowiednich warunków mieszkaniowych są mieszkania chronione. Zgodnie z danymi wykazanymi w formularzu OZPS w 2015 roku funkcjonowało w Małopolsce łącznie 81 mieszkań chronionych. Oferowano w nich łącznie 336 miejsc, z których w ciągu roku skorzystało 190 osób. Najczęściej mieszkania chronione dedykowane były wszystkim osobom wskazanym w art. 53.1 *Ustawy o pomocy społecznej*. Często jednak wskazywano konkretne grupy, dla których były przeznaczane, w tym najczęściej osobom i rodzinom w sytuacjach kryzysowych związanych z występowaniem przemocy w rodzinie. Tylko w pojedynczych przypadkach mieszkanie przygotowywane były dla jednej, konkretnej grupy odbiorców np. osób starszych czy też osób z zaburzeniami psychicznymi. Dostęp do mieszkań chronionych w 2015 roku mieli na swoim terenie mieszkańcy 19 z 22 powiatów, a w ich ramach na terenie 43 gmin.

W celu zapewnienia mieszkańcom najbardziej kompleksowego wsparcia, pomoc profilowana jest dla grup osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym o określonych problemach i potrzebach. Poniżej omówiono kilka wybranych takich grup.

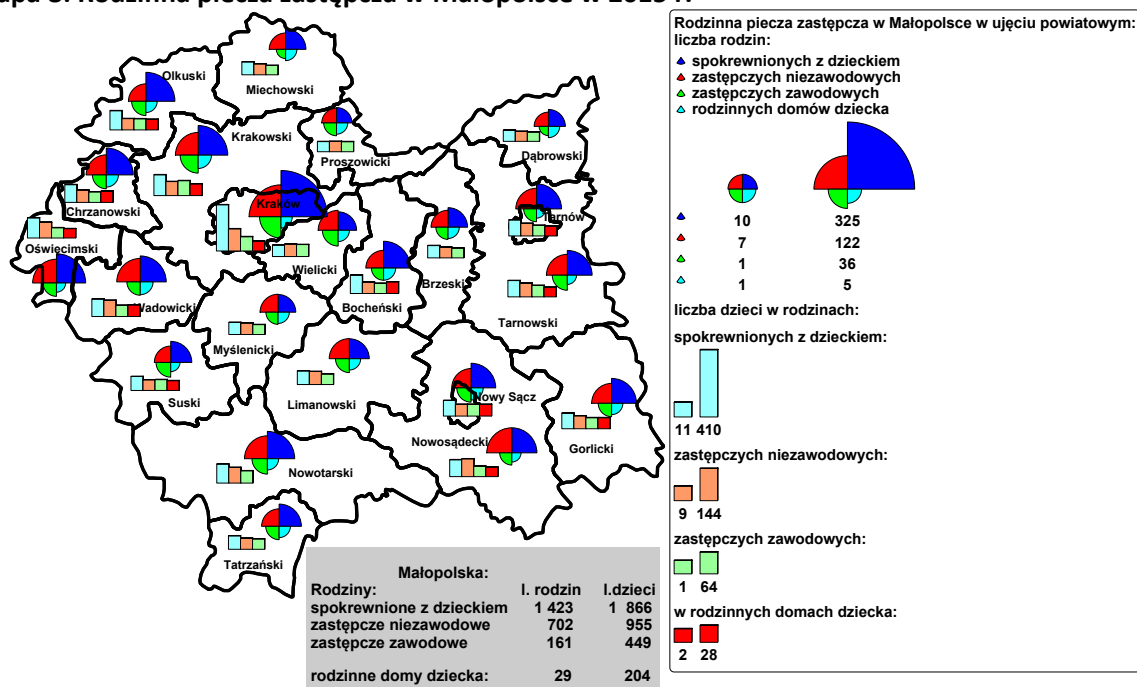
Wsparcie dedykowane dzieciom i młodzieży⁹:

W przypadkach braku możliwości sprawowania opieki nad dziećmi i ich wychowywania przez rodziców biologicznych organizowane jest wsparcie realizowane poprzez system tzw. pieczy zastępczej, w formie rodzinnej bądź instytucjonalnej. W ciągu całego roku z jednej bądź drugiej formy musiało skorzystać łącznie prawie 5 tysięcy dzieci i młodzieży (co najmniej 4 947 osób), przy czym

⁹ Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Do zgromadzonych danych zostały dołączone informacje pozyskane z MOPS w Krakowie

dwie trzecie z nich (co najmniej 3 474 dzieci) przebywało w rodzinie zastępczej lub rodzinnym domu dziecka.

Mapa 8: Rodzina piecza zastępcza w Małopolsce w 2015 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za 2015 r. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Biorąc pod uwagę dynamikę zmian w strukturze rodzinnych form pieczy zastępczej, która obejmuje zarówno powstawanie nowych rodzin oraz zaprzestanie funkcjonowania części dotychczasowych w ciągu roku funkcje pieczy zastępczej pełniły łącznie co najmniej:

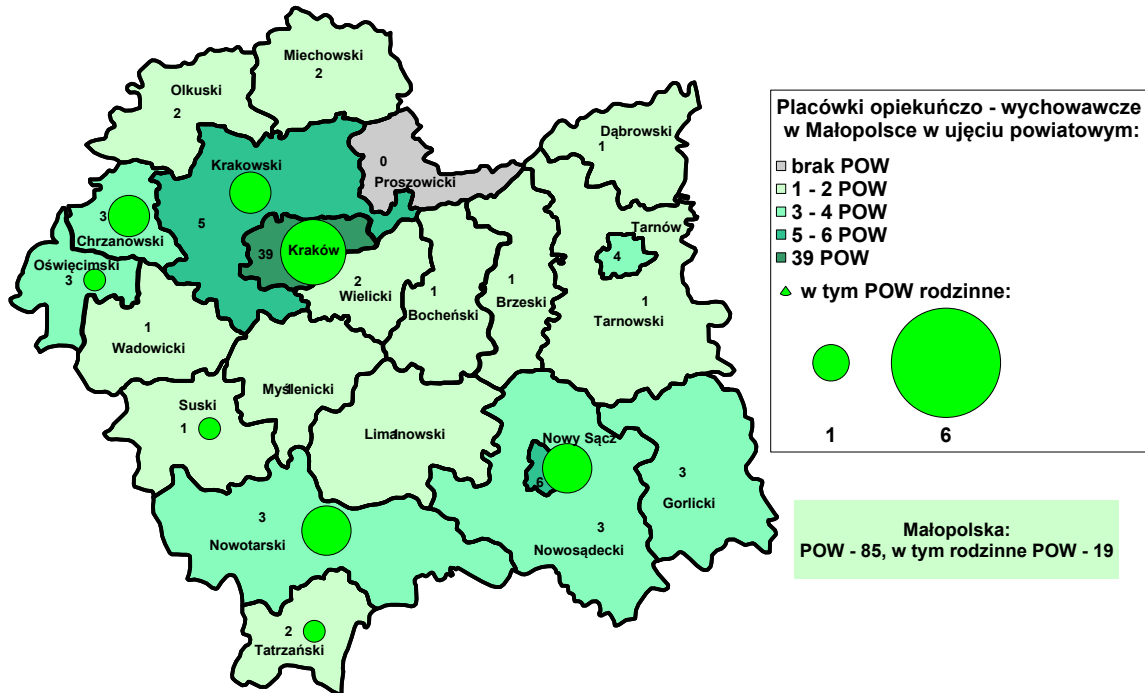
- 1 423 spokrewnione rodziny zastępcze, w których przebywało co najmniej 1 866 dzieci;
- 702 rodziny zastępcze niezawodowe, w których przebywało co najmniej 955 dzieci;
- 161 rodzin zastępczych zawodowych, w których przebywało co najmniej 449 dzieci, w tym:
 - 62 rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego, w których przebywało co najmniej 177 dzieci;
 - 27 rodzin zastępczych zawodowych specjalistycznych, w których przebywało co najmniej 50 dzieci;
- 29 rodzin prowadzących rodzinne domy dziecka, w których przebywało co najmniej 204 dzieci.

W ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej, funkcjonowało 85 placówek opiekuńczo-wychowawczych (POW) oferujących łącznie 1 352 miejsc. W całym roku z usług POW skorzystało co najmniej 1 473 dzieci. Placówki zlokalizowane były we wszystkich powiatach poza powiatem proszowickim. W Małopolsce funkcjonują 4 typy POW. Ze *Sprawozdania rzeczowo-finansowego z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w województwie małopolskim, II półrocze 2015 r.* wynika, iż ich liczebność pod koniec 2015 roku przedstawiała się następująco:

- **56 placówek typu socjalizacyjnego**, oferujących 989 miejsc, z których skorzystało 950 osób,

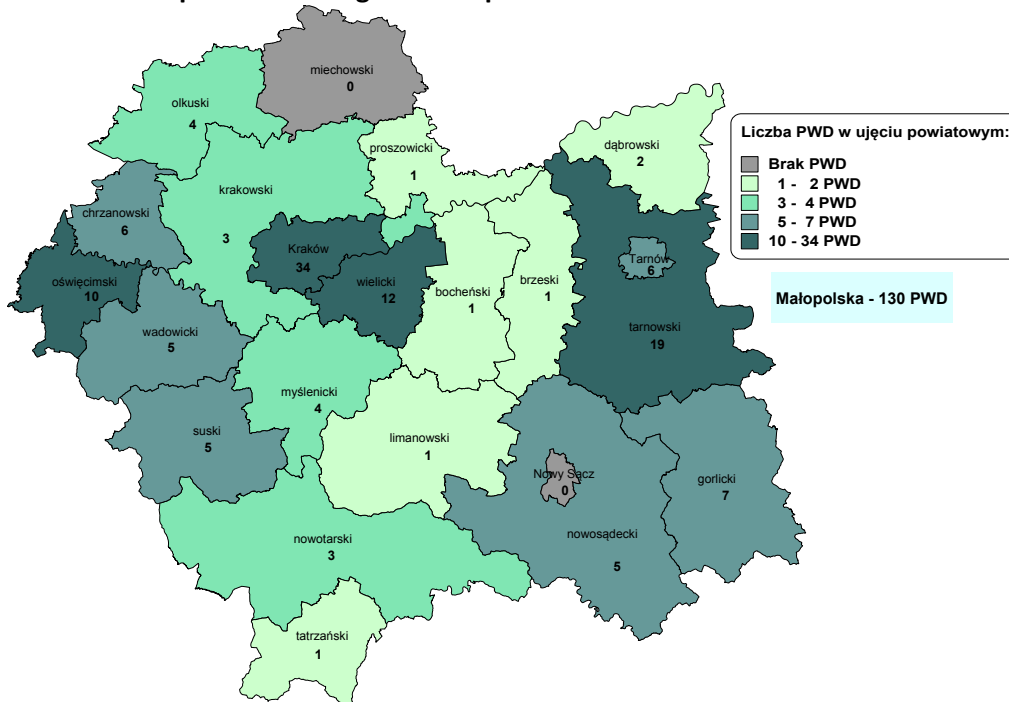
- 19 placówek typu rodzinnego, oferujących 141 miejsc, z których skorzystało 127 dzieci,
- 6 placówek typu interwencyjnego, oferujących 170 miejsc, z których skorzystało 135 osób,
- 4 placówki typu specjalistyczno-terapeutycznego, oferujących 52 miejsca, z których umieszczono 34 wychowanków.

Mapa 9: Placówki opiekuńczo – wychowawcze w Małopolsce w 2015 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych sprawozdania OZPS i danych pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Mapa 10: Placówki wsparcia dziennego w Małopolsce w 2015 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych sprawozdania OZPS i danych pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Oprócz pieczy zastępczej zapewniającej całodobową opiekę i wychowanie dzieciom (opisanej powyżej) oferuje się wsparcie rodzin poprzez objęcie dziecka opieką i wychowaniem w formie dziennej. Według sprawozdania OZPS województwie małopolskim w 2015 roku funkcjonowało 130 placówek wsparcia dziennego (PWD) finansowanych przez samorządy terytorialne z łączną liczbą 5 418 miejsc, z których w ciągu roku skorzystało 5 530 dzieci.

Należy dodać, iż Samorząd Województwa Małopolskiego realizując zadanie zlecone z zakresu administracji rządowej prowadzi Małopolski Ośrodek Adopcyjny (MOA) w strukturze Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie, zlokalizowany w Nowym Sączu. Ponadto procedury adopcyjne na terenie Małopolski prowadzą także 3 niepubliczne ośrodki adopcyjne zlokalizowane w Krakowie. Dodatkowo jeden z nich posiada filię umiejscowioną w Tarnowie.

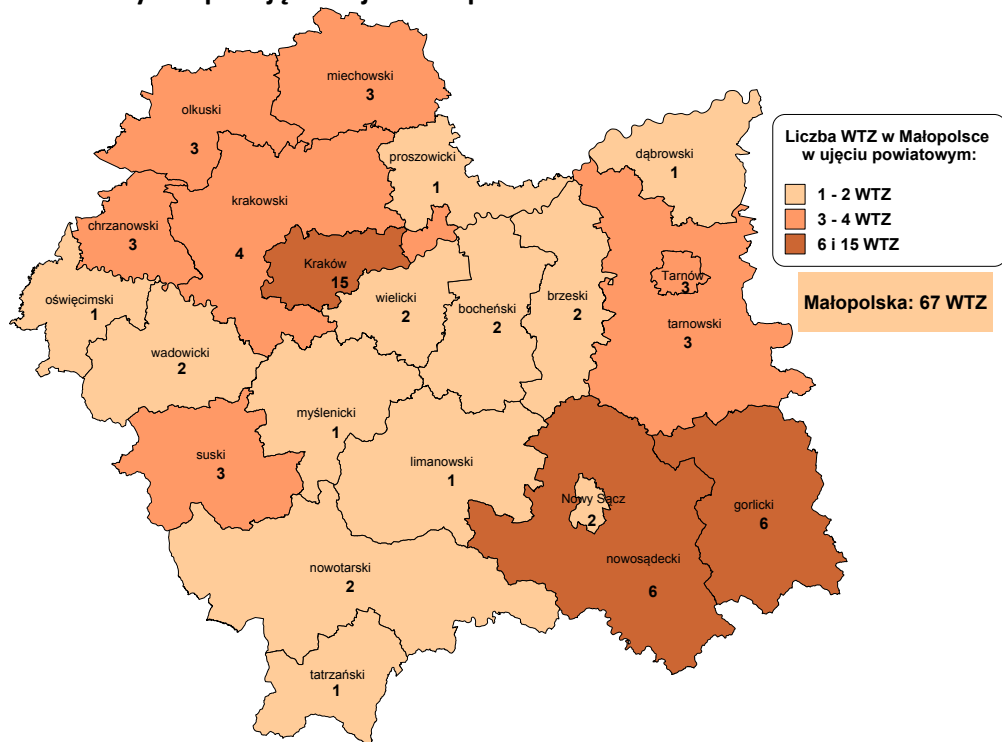
W Małopolsce w 2015 r. w wyniku przeprowadzonych procedur adopcyjnych przysposobiono 218 dzieci, w tym 7 dzieci przysposobiono w przysposobieniu międzynarodowym (w 2013 r. – 221 dzieci, a w 2014 r. – 229 dzieci)¹⁰.

Wsparcie dedykowane osobom niepełnosprawnym:

Dla osób z niepełnosprawnościami dedykowanych jest kilka rodzajów instytucji w Małopolsce. Jedną z nich są warsztaty terapii zajęciowej (WTZ). Zgodnie z danymi sprawozdania OZPS w 2015 roku funkcjonowało w województwie 67 tego rodzaju jednostek. W zajęciach WTZ uczestniczyło łącznie 2 606 osób z niepełnosprawnościami. Dla osób z zaburzeniami psychicznymi wsparcie oferowały z kolei 74 środowiskowe domy samopomocy (ŚDS), których łącznie skorzystało 3 121 osób. Natomiast infrastruktura wsparcia aktywności zawodowej osób niepełnosprawnych to zakłady aktywności zawodowej (ZAZ). Według wykazu zakładów aktywności zawodowej działających na terenie województwa małopolskiego dostępnego na stronie internetowej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie całym województwie w 2016 roku działało 8 ZAZ.

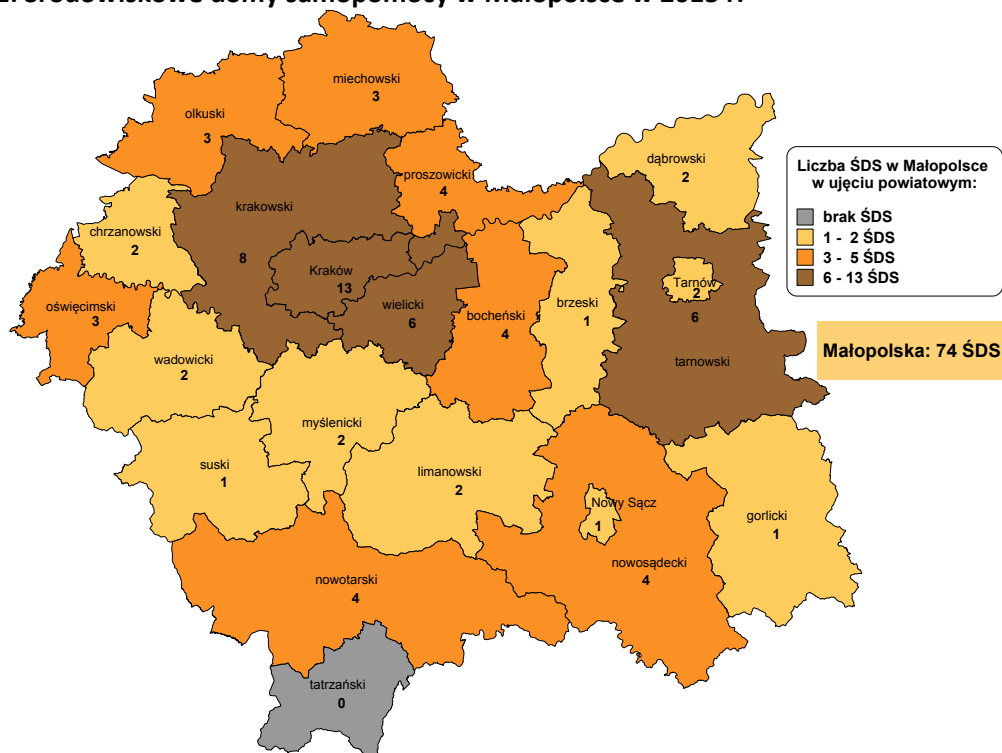
¹⁰ "Sprawozdanie z monitoringu procesów przysposobienia za rok 2015", Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie 2016 r.

Mapa 11: Warsztaty terapii zajęciowej w Małopolsce w 2015 r.

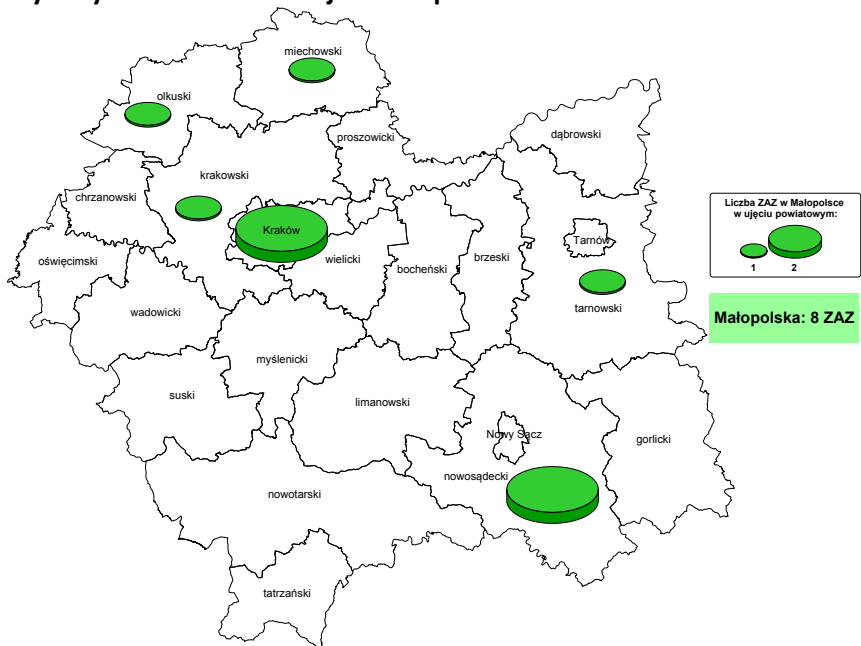
Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych sprawozdania OZPS i danych pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Mapa 12: Środowiskowe domy samopomocy w Małopolsce w 2015 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych sprawozdania OZPS i danych pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Mapa 13: Zakłady aktywności zawodowej w Małopolsce w 2016 r.

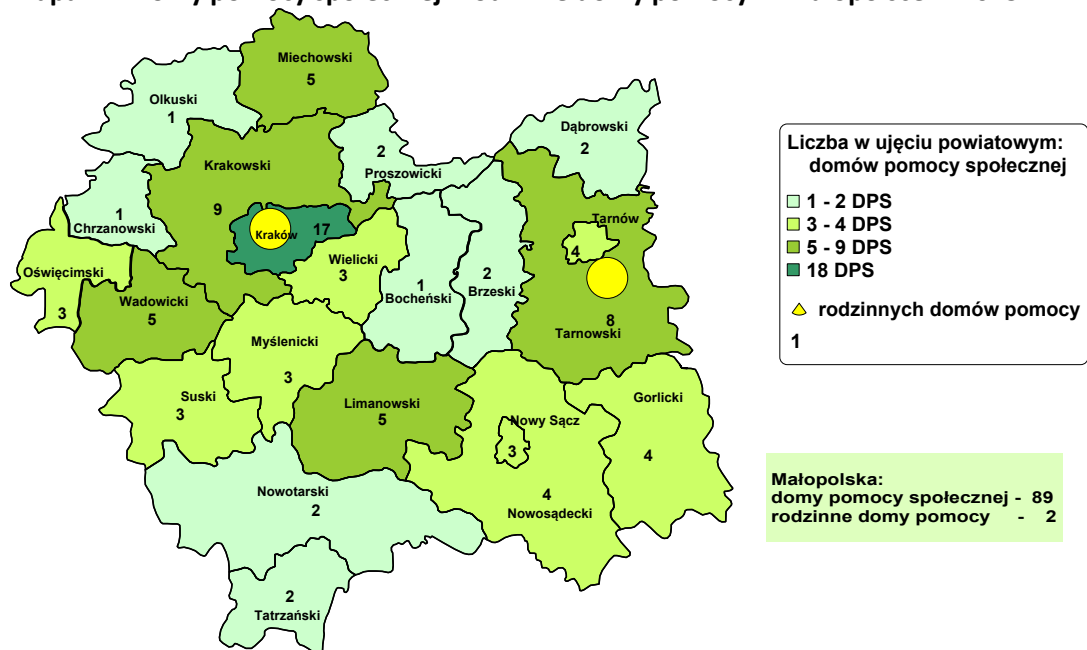

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych MUW w Krakowie, (stan na marzec 2016 r.) dostępnego na stronie internetowej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie: http://www.malopolska.uw.gov.pl/default.aspx?page=zaklad_aktynosci_zawodowej.

Wsparcie dedykowane osobom starszym:

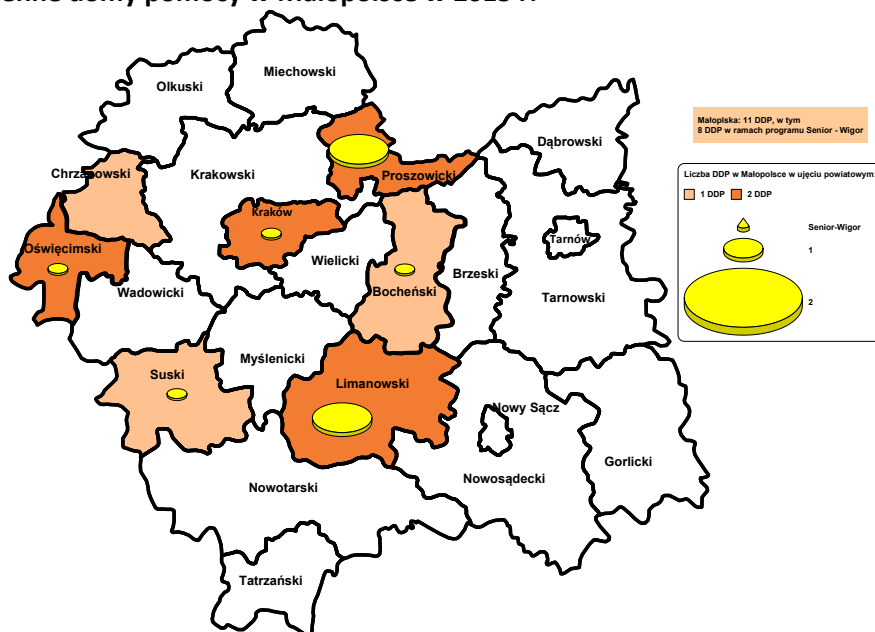
System wspierania osób starszych w głównej części oparty jest o domy pomocy społecznej (DPS). W województwie małopolskim, według danych uzyskanych w sprawozdaniu OZPS, w 2015 roku funkcjonowało 89 domów pomocy społecznej. Łącznie w całym województwie DPS oferowały w 2015 roku 7 843 miejsca, z których skorzystały w ciągu całego roku 8 607 osób.

Mapa 14: Domy pomocy społecznej i rodzinne domy pomocy w Małopolsce w 2015 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych sprawozdania OZPS i danych pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Mapa 15: Dzielne domy pomocy w Małopolsce w 2015 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych sprawozdania OZPS i danych pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Oprócz domów pomocy społecznej w 2015 roku, jak pokazują dane ze sprawozdania OZPS, prowadzone były w regionie także:

- 2 rodzinne domy pomocy (w Krakowie i w gminie Lisia Góra w powiecie tarnowskim). Korzystało z nich 23 starszych i niepełnosprawni mieszkańców wymienionych gmin,
- 11 dziennych domów pomocy (o 6 więcej niż w 2014 r.). Dysponowały one łącznie 852 miejscami, z których skorzystało 1 228 osób. Należy dodać, iż 8 nowych dziennych domów jest finansowanych od 2015 r. w ramach rządowego Programu Wieloletniego „Senior-WIGOR” na lata 2015-2020;
- 45 ośrodków wsparcia – klubów samopomocy. Większość z nich (aż 41 klubów samopomocy) była finansowana w ramach dotacji celowej przyznanej gminom przez Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie pn. „Wspieranie osób w podeszłym wieku w integracji z młodzieżą”. W 2015 r. kluby samopomocy oferowały łącznie 1 961 miejsc (1 853 miejsca były dotowane przez MUW w Krakowie¹¹), a skorzystało z nich w sumie 3 324 osoby.

Wsparcie dedykowane osobom bezrobotnym:

Wśród jednostek wspierających mieszkańców pozostających bez zatrudnienia, w tym będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy w województwie małopolskim w 2015 r. funkcjonowało:

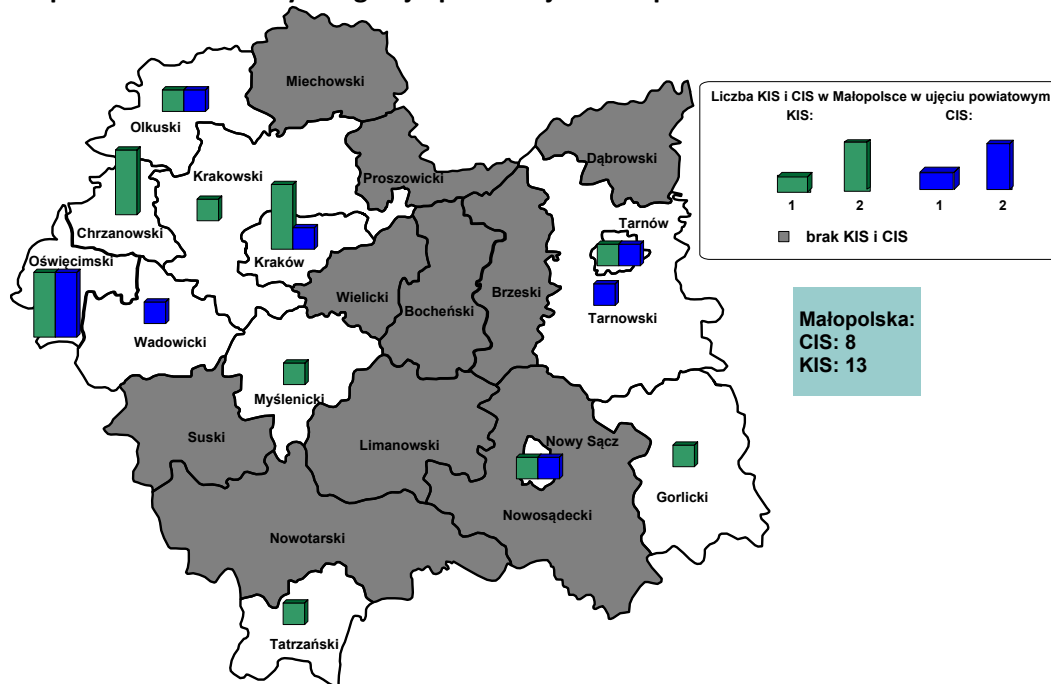
- 8 centrów integracji społecznej. W zajęciach CIS uczestniczyło łącznie 331 osób, natomiast ukończyło je 169 osób¹²,
- 13 klubów integracji społecznej (KIS). W zajęciach KIS uczestniczyło 1 518 osób, a ukończyły je 1 174 osoby¹³,
- 99 spółdzielni socjalnych, zlokalizowanych na terenie 20 małopolskich powiatów¹⁴.

¹¹ Dane pozyskane z MUW w Krakowie.

¹² Analiza oparta na podstawie sprawozdania OZPS i CIS za I-XII 2015 r.

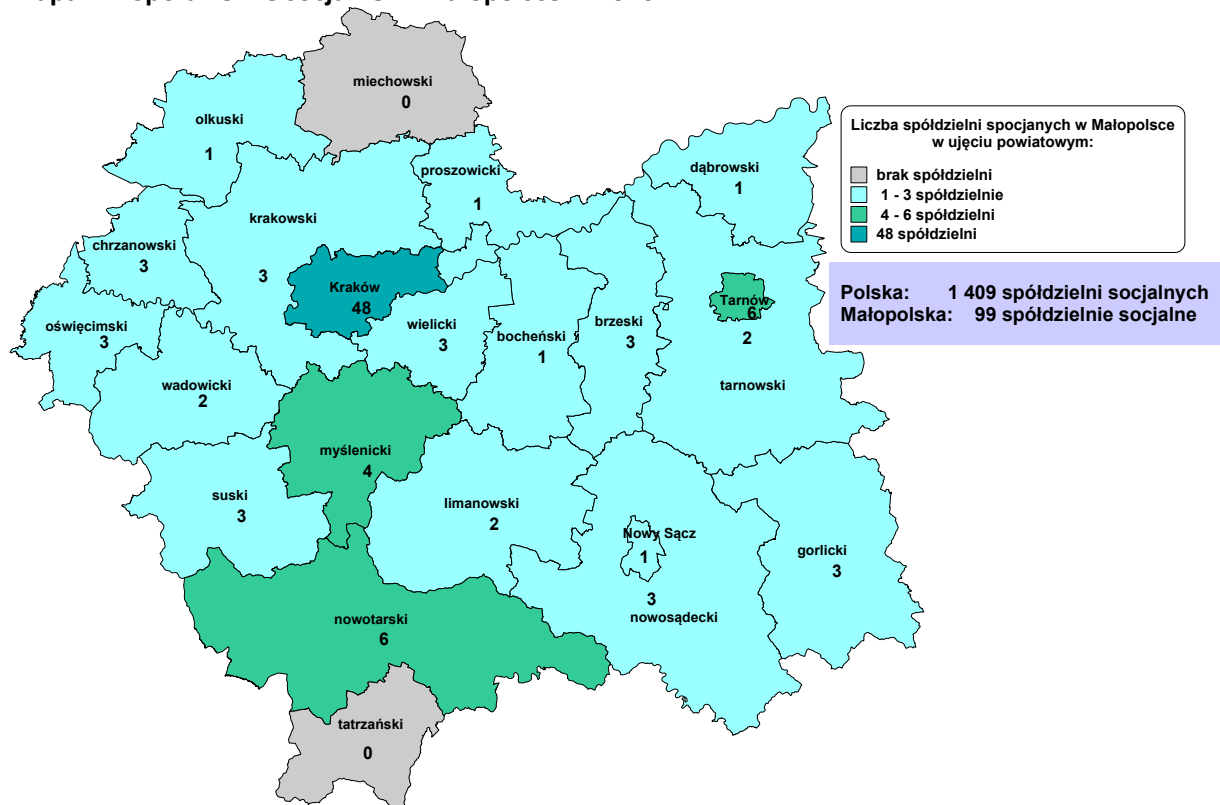
¹³ Analiza oparta na podstawie sprawozdania OZPS i KIS za I-XII 2015 r.

Mapa 16: Centra i kluby integracji społecznej w Małopolsce w 2015 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych sprawozdania OZPS i danych pozyskanych z MOPS w Krakowie oraz danych ze sprawozdań: KIS i CIS za I-XII 2015 r.

Mapa 17: Spółdzielnie socjalne w Małopolsce w 2016 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych Ogólnopolskiego Krajowego Rejestru Sądowego (<https://ems.ms.gov.pl/krs/wyszukiwaniepodmiotu?t:lb=t>, dostęp: 06.06.2016 r.)

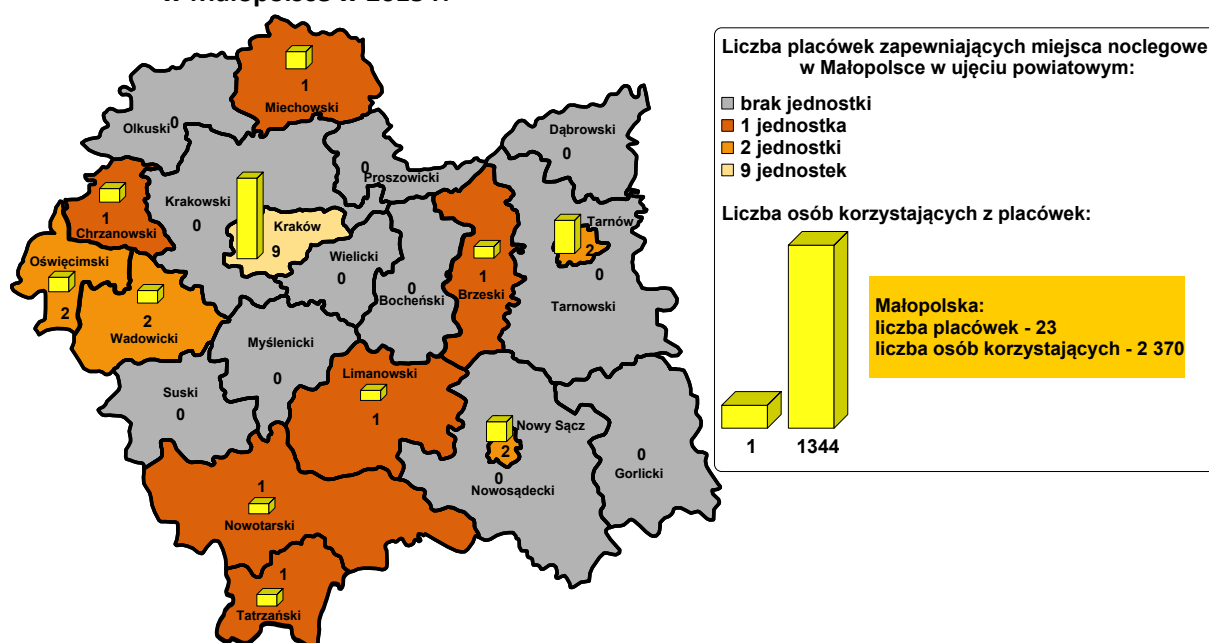
¹⁴ Na podstawie danych Ogólnopolskiego Krajowego Rejestru Sądowego (<https://ems.ms.gov.pl/krs/wyszukiwaniepodmiotu?t:lb=t>, dostęp: 06.06.2016 r.)

Należy dodać, iż w latach 2008 – 2015, w ramach projektów: systemowego „Akademia Rozwoju Ekonomii Społecznej” Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Krakowie oraz konkursowego „Małopolski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej” zostały utworzone 53 nowe spółdzielnie socjalne oraz 9 kolejnych otrzymało dofinansowanie na rozwój. W sumie udzielono 396 dotacji.

Wsparcie dedykowane osobom bezdomnym:

W Małopolsce w 2015 r. dla osób bezdomnych gminy i powiaty oferowały, jak wynika ze sprawozdania OZPS, 23 placówki zapewniające miejsca noclegowe (noclegownie, schroniska i domy dla osób bezdomnych). Łącznie posiadały one 731 miejsc, z których w ciągu roku skorzystało 2 370 osób.

Mapa 18: Placówki zapewniające miejsca noclegowe i liczba osób z nich korzystających w Małopolsce w 2015 r.

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych sprawozdania OZPS i danych pozyskanych z MOPS w Krakowie.

Osoby bezdomne w Małopolsce w 2015 r. mogły skorzystać także z usług 58 ośrodków wsparcia doraźnego dla bezdomnych (a w nich: 31 jadłodajni, 9 punktów wydawania odzieży, 9 punktów pomocy medycznej, 8 punktów wydawania żywności, pralnia, punkt informacyjny i 5 łaźni)¹⁵.

Ponadto osoby bezdomne w Małopolsce mogą korzystać z usług m.in. ośrodków wsparcia doraźnego dla bezdomnych, które świadczą pomoc bez udziału samorządu terytorialnego (np. poprzez działalność charytatywną). Wg danych MUW w Krakowie w 2015 r. na terenie Małopolski dla osób bezdomnych dostępnych było 41 schronisk i noclegowni (1 295 miejsc noclegowych, a 1 350 wszystkich miejsc noclegowych razem z np. "dostawkami")¹⁶.

¹⁵ Źródło: Małopolski Urząd Wojewódzki, Wykaz placówek zapewniających wsparcie osobom bezdomnym, Dostępny w na stronie internetowej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego: http://www.malopolska.uw.gov.pl/default.aspx?page=pomoc_dla_bezdomnych, Dostęp: 18.01.2016 r.

¹⁶ Źródło: Małopolski Urząd Wojewódzki, Wykaz placówek zapewniających wsparcie osobom bezdomnym, Dostępny w na stronie internetowej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego: http://www.malopolska.uw.gov.pl/default.aspx?page=pomoc_dla_bezdomnych, Dostęp: 18.01.2016 r.

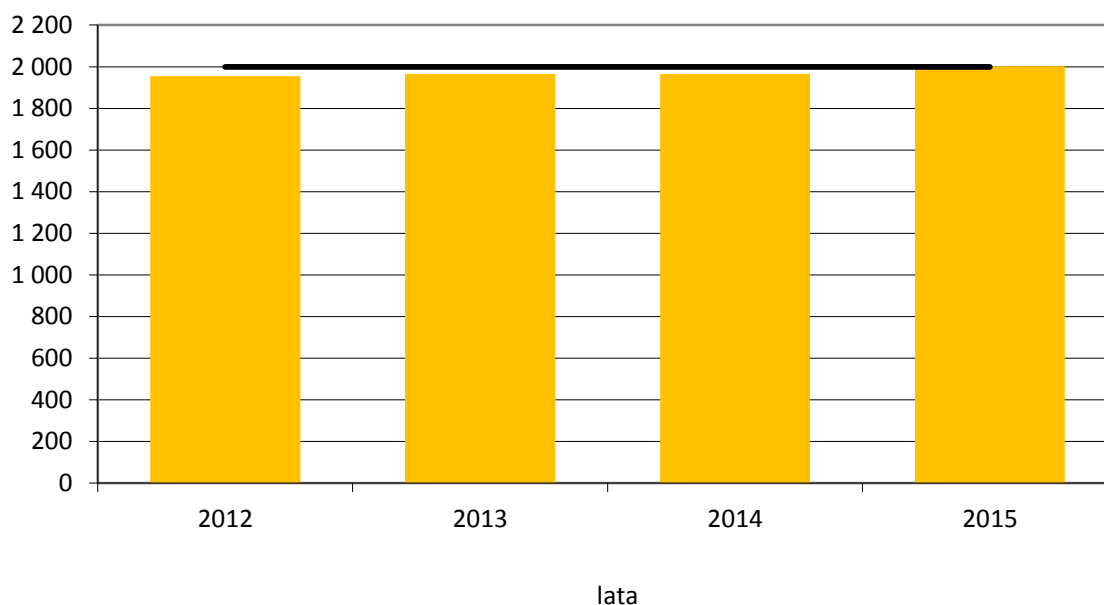
I.2 Kadra pomocy społecznej¹⁷

Kadra jednostek pomocowych, to jeden z ważniejszych czynników wpływających na poziom usług i rozwój instrumentów wsparcia mieszkańców. W 2015 r. w ośrodkach pomocy społecznej w całej Polsce zatrudniano 52 373 pracowników (o 635 więcej niż przed rokiem). Natomiast małopolskie ośrodki pomocy społecznej zatrudniały w tym czasie 3 988 pracowników¹⁸ (o 73 więcej niż przed rokiem), w tym ośrodki w miastach na prawach powiatów – 957 osób. Ośrodki gminne (bez MOPS grodzkich) zatrudniały średnio 17 osób. Między ośrodkami pomocy społecznej w Małopolsce ciągle istnieją jednak duże różnice dotyczące wielkości zespołów. Najczęściej liczyły one do 10 pracowników (74 jednostki, w 2014 r. – 81).

W ośrodkach pomocy społecznej w całym kraju było zatrudnionych w 2015 r. prawie 19,7 tysiąca pracowników socjalnych. Natomiast w małopolskich ośrodkach pomocy społecznej zatrudniano w tym czasie 1 685 pracowników socjalnych – o 28 mniej niż w roku 2014.

W Polsce na jednego pracownika socjalnego w gminie w 2015 r. przypadało średnio 1 955¹⁹, natomiast województwie małopolskim – 2 002 mieszkańców (w 2014 r. - 1976) lub 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących (w 2014 r. - 47), objętych pracą socjalną (w kraju wskaźnik ten był niższy i wyniósł 48 rodzin).

Wykres 4: Średnia liczba mieszkańców Małopolski na 1 pracownika socjalnego w OPS w latach 2012 – 2015

Źródło: Opracowanie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie na podstawie danych za lata: 2012 - 2015. Dane pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie. Dane dot. ludności – Urząd Statystyczny w Krakowie.

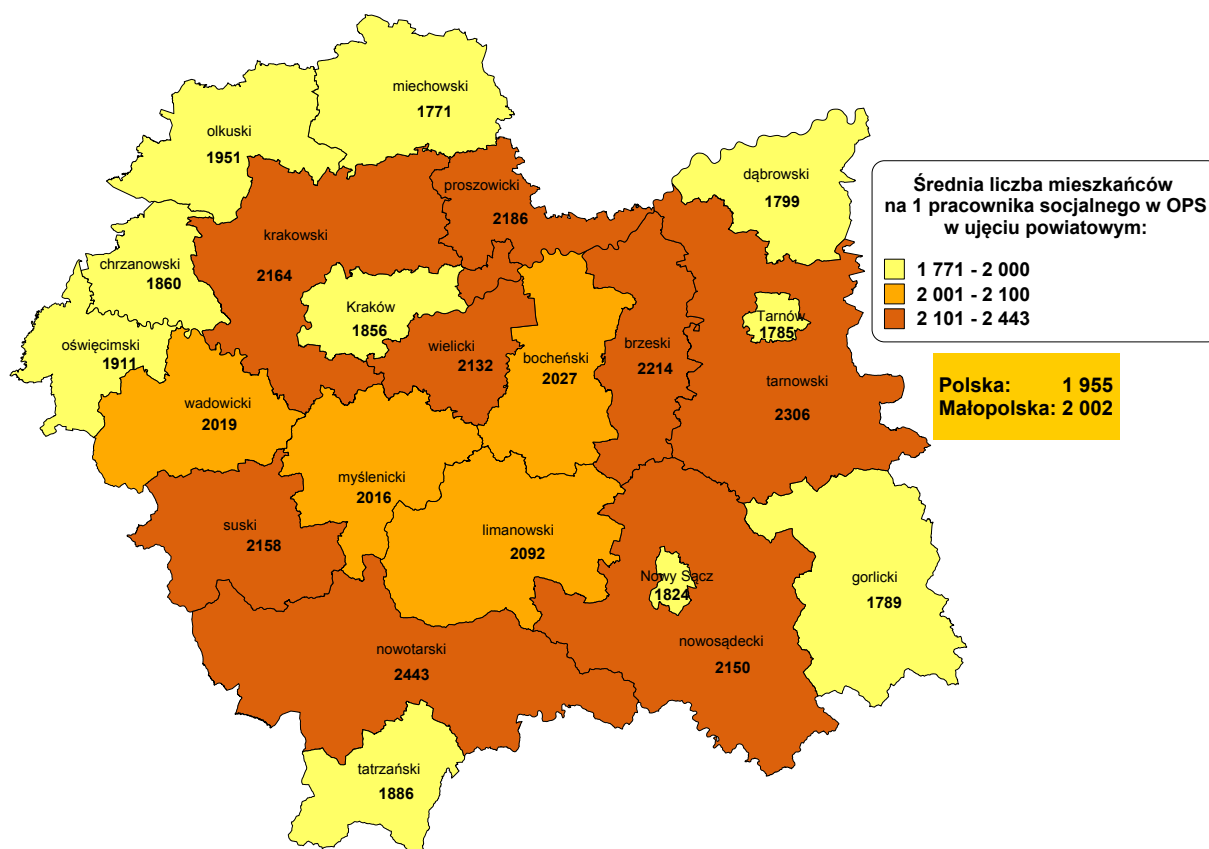
¹⁷ W odniesieniu do całości rozdziału dane dotyczące Polski pochodzą ze Sprawozdania MPIPS-03. Dane dla Małopolski pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie.

¹⁸ Łączna liczba osób zatrudnionych w ramach umowy o pracę w przeliczeniu na osoby. Do kadry jednostki zaliczono również osoby zatrudnione na zastępstwo oraz osoby na urloпах macierzyńskich. Natomiast nie zaliczono osób na urloпах wychowawczych, opiekuńczych i bezpłatnych. Stan na dzień 31.12.2015 r.

¹⁹ Zgodnie z ustawą każdy ośrodek pomocy społecznej zatrudnia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na 2000 mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących (dodatkowe kryterium obowiązujące, zgodnie z zapisami Ustawy z 12.03.2004 r. o pomocy społecznej, które weszło w życie z dniem 1.01.2015 r. Ośrodek pomocy społecznej zatrudnia w pełnym wymiarze czasu pracy nie mniej niż 3 pracowników socjalnych).

Uśrednione dane dla regionu dotyczące „obciążenia” pracowników socjalnych biorąc pod uwagę liczbę mieszkańców nie odzwierciedlają sytuacji w poszczególnych powiatach. Więcej niż założone w *Ustawie o pomocy społecznej* 2 000 mieszkańców przypadało na 1 pracownika socjalnego w 2015 roku w 12 małopolskich powiatach (średnia z gmin), rok wcześniej w 11. Należy także dodać, iż ciągle jeszcze funkcjonowały w regionie ośrodki pomocy społecznej, w których zatrudniano mniej niż wymaganych 3 pracowników socjalnych.

Mapa 19: Średnia liczba mieszkańców Małopolski na 1 pracownika socjalnego w OPS w 2015 r.

Źródło: Opracowanie - Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej na podstawie danych za 2015 r. Dane dotyczące Polski pochodzą ze Sprawozdania MPIPS-03, a dla Małopolski pochodzą ze sprawozdania OZPS i informacji pozyskanych z MOPS w Krakowie. Dane dot. ludności - Urząd Statystyczny w Krakowie.

Należy dodać, iż w małopolskich ośrodkach pomocy społecznej wykorzystując środki Europejskiego Funduszu Społecznego w 2015 r. finansowano zatrudnienie 148 pracowników socjalnych czyli 8,8% ogółu tych pracowników w regionie (w 2014 r. 210 bez danych z Krakowa).

Drugą ważną dla realizacji zadań polityki społecznej grupą zawodową, oprócz pracowników socjalnych, są asystenci rodziny. W 2015 r. zatrudnionych było w Małopolsce 269 asystentów rodziny (o 21 więcej niż przed rokiem i o 43 niż w roku 2013) w 169 gminach. W porównaniu do roku 2014 zmniejszyła się liczba gmin, które nie oferowały mieszkańcom wsparcia asystenta rodziny o kolejnych 12 jednostek. Asystenci rodziny zatrudnieni byli już we wszystkich gminach 12 powiatów: bocheńskiego, brzeskiego, chrzanowskiego, gorlickiego, limanowskiego, nowotarskiego, oświęcimskiego, proszowickiego, suskiego, tatrzańskiego, wadowickiego i wielickiego oraz 3 powiatach grodzkich. Małopolskie gminy zatrudniały od 1 do 27 asystentów (w Krakowie), najczęściej po jednym (121 gmin).

W powiatowych centrach pomocy rodzinie w Małopolsce w 2015 r. zatrudniano łącznie 378 pracowników (o 4 więcej niż przed rokiem, w Polsce – 6 424). Przeciętnie w jednym centrum, tak jak

przed rokiem, zatrudnionych było blisko 20 osób. Jednak należy dodać, że także w tym przypadku istniały dość duże różnice w zatrudnieniu pomiędzy tego typu jednostkami – liczba pracowników w poszczególnych centrach wynosiła od 6 (p. dąbrowski i tatrzański) do 38 (p. krakowski). W małopolskich PCPR w 2015 r. zatrudniano 58 pracowników socjalnych (o 10 mniej niż przed rokiem) i stanowili oni średnio 15,3% ogółu osób zatrudnionych w tego typu jednostkach (18,2% w 2014 r.). Liczba pracowników socjalnych w powiatowych centrach pomocy rodzinie wahała się od 1 (PCPR dąbrowski, nowotarski, proszowicki i tatrzański) do 8 (PCPR wielicki), najczęściej w PCPR zatrudnia się 2 takich specjalistów (7 jednostek). W ramach projektów systemowych Poddziałania 7.1.2 PO KL w PCPR zatrudniano w 2015 r. już tylko 6 pracowników socjalnych, rok wcześniej - 18 (4 w powiecie oświęcimskim, 2 w powiecie chrzanowskim).

I.3 Wydatki na pomoc społeczną

Wydatki ponoszone z zakresu pomocy społecznej i innych obszarów polityki społecznej²⁰

Jak wynika ze sprawozdania OZPS wydatki ponoszone na pomoc społeczną i inne obszary polityki społecznej w budżetach gmin w 2015 r. to łącznie prawie 1,44 mld zł. Z kolei samorządy powiatowe w Małopolsce przeznaczyły w 2015 r. łączną kwotę prawie 290,2 mln zł.

Dla porównania kosztów związanych z oferowaniem różnego rodzaju wsparcia poniżej przedstawiono wydatki poniesione w 2015 r. na wsparcie w ramach kilku wybranych obszarów:

- przeciwdziałanie alkoholizmowi:

W ramach profilaktyki uzależnień od alkoholu wydano w Małopolsce łącznie prawie 37 mln zł. Takie zadanie realizowały głównie małopolskie ośrodki pomocy społecznej. Jeżeli chodzi o samorządy powiatowe to fundusze na ten cel przeznaczył (podobnie jak w ubiegłym roku) jedynie powiat nowosądecki (w kwocie 20 tys. zł).

- przeciwdziałania przemocy w rodzinie:

Zadanie było realizowane w regionie zarówno przez gminy, jak i powiaty. Łącznie na ten cel przeznaczono w 86 jednostkach samorządowych prawie 2,5 mln zł (o ponad 0,3 mln zł więcej niż w 2014 r.), w tym z budżetów 70 gmin i dwóch miast na prawach powiatu wydatkowano ponad 1,8 mln zł, a 14 powiatów – ponad 647 tys. zł (o 67 tys. więcej niż przed rokiem).

- usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych:

Łącznie na usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze wydatkowano w 2015 r. w 148 małopolskich gminach prawie 20,6 mln zł (o 1,5 mln zł więcej niż w 2014 r.).

- wspierania rodziny (m.in. asystenci rodziny i rodziny wspierające):

Łącznie na wspieranie rodziny w 2015 r. wydatkowano prawie 9,4 mln zł (o ponad 2,4 mln zł więcej niż przed rokiem), z czego wydatkowanie gmin było stosunkowo większe i wyniosło ponad 7,9 mln zł, a powiatów – ponad 1,4 mln zł. Zadanie było realizowane przez dwa powiaty w województwie – tarnowski i wielicki oraz 168 gminy.

- rodzin zastępczych:

Łącznie na zadanie, realizowane w 2015 r. przez dwa powiaty ziemskie w województwie, powiaty grodzkie oraz 141 gmin, wydatkowano prawie 49,8 mln zł (o ponad 4,9 mln zł więcej niż w 2014 r.). Za realizację zadania były odpowiedzialne głównie jednostki powiatowe, które na ten cel wydatkowały ponad 38,5 mln zł. Natomiast gminy na rodziny zastępcze przeznaczyły łącznie prawie 11,3 mln zł.

²⁰ Analiza oparta o sprawozdanie OZPS. Szacowanie nie obejmuje kosztów z miasta Krakowa.